

NOBILIS CAHIER 9

Hans Blanken

Etsen

Hans Blanken, Bergstoepse veer, ets en aquatint, 24 oktober 1977, opus 75, 25 staten, oplage 30 exemplaren, koper, 158 x 215 mm, gedrukt op Hahnemühle 300 gr, met als inkt zwart van Le Franc en karmijn.

TEN GELEIDE

NOBILIS CAHIER 9

Hans Blanken
Etsen

Nobilis Cahier 9 is gewijd aan de etsen van Hans Blanken uit Wanswerd. Zijn eerste ets-aquatint *Dijkmaagd* ontstaat in juni 1968 en zijn laatste ets-aquatint *Nieuwjaarsdag* voltooit hij op 3 maart 1999. In zijn werklijst is het nummer 120. Twee maanden eerder, op 13 januari, is zijn ets *Voorgoed* klaar. Die titel lijkt een voorbode voor het einde van het kunstenaarschap van één van de meest vooraanstaande etzers, die ons land in de twintigste eeuw heeft gekend. *Voorgoed* legt hij in 1999 de etsnaald neer.

In 2017 is zijn atelier in Wanswerd nog steeds in onberispelijke staat. Bij het betreden van het heiligdom raak je diep onder de indruk door de orde en de stilte die er heersen. Alles is er om morgen direct weer aan het werk te gaan voor een nieuwe ets-aquatint. De pers glimt, allerlei potjes staan in het gelid, alle werk keurig in mappen en laadjes. Maar als je achter de kastdeuren kijkt zie je daar zijn andere passie: boeken, bij voorkeur zelf ingebonden. Met eindeloos veel geduld, grote perfectie nastrevend. Zo heeft hij natuurlijk ook aan zijn etsen gewerkt, zo heeft hij ook van de twee kleine arbeiderswoningen in Wanswerd een stijlvol huis gemaakt. Wat zijn ogen zien, kunnen zijn handen maken.

Douwe Kootstra en Johan Veenstra drongen in 2016 bij mij aan om Hans en Nel Blanken in Wanswerd op te zoeken. Ik zou volgens deze schrijvers als liefhebber van prenten in een wereld terecht komen, die me zou verbazen en zou verrassen. Dat bleek zwak uitgedrukt. Al kende ik wel enig werk van Hans Blanken uit publicaties. De honderdtwintig etsen-aquatinten vormen een oeuvre dat de eeuwen zal trotseren. Het is een enorme eer dat wij als kleine instelling van de kunstenaar toestemming krijgen een tentoonstelling uit zijn oeuvre samen te stellen en een publicatie over zijn werk voor te bereiden. Achttien jaar na het moment waarop het maken van etsen door Hans Blanken *voorgoed* ophield.

Opmerkelijk is het dat in de loop der jaren de oplagen kleiner worden (meestal twaalf exemplaren), maar dat het aantal staten per prent soms oploopt tot bijna veertig exemplaren. Hoe vaker je naar het werk kijkt, hoe stiller je wordt. Hoe bestaat het dat een kunstenaar met engelengeduld, uiterste precisie en groot vakmanschap maanden lang aan één prent werkt. Hij verkocht zijn werk goed: de laden liggen niet vol met restoplagen. Hans Blanken kon in die tijd van de kunst leven, vandaag-de-dag zou dat met drie, vier etsen per jaar niet meer gaan. Hij heeft nog net in de goede tijd geleefd.

Hans Blanken is een rasechte verteller en toch is het lastig om hem te laten spreken over de inhoud van zijn eigen werk. Er bestaan filmopnamen uit het begin van de zeventiger jaren van de vorige eeuw van het televisieprogramma *Kunstsignalering*,

Op het omslag is afgebeeld: Hans Blanken, Winteravond op de Wilterterp, ets en aquatint, 4 januari 1980, opus 84, dit is nummer 20/20, 31 staten, oplage 20 exemplaren, koper, 124 x 192 mm, gedrukt op Hahnemühle 300 gr, met als inkt zwart van Le Franc en karmijn.

waarin op 11 augustus 1970 een vraaggesprek met Hans Blanken wordt uitgezonden. En, ja ook toen al leek hij niet genegen om het achterste van zijn tong te laten zien. Het leek wel of hij wilde zeggen: je zult zelf moeten kijken.

Hoe doe je het werk van Hans Blanken het meeste recht? In ieder geval niet door grote verhalen op te hangen. Nogmaals: hoe vaker je het werk ter hand neemt hoe stiller je van binnen wordt. Daarom ook mijn keuze om het tekstdeel zo beknopt mogelijk te houden om zoveel mogelijk etsen in dit bescheiden cahier op te nemen. Zelf denkt Hans Blanken dat dit de laatste publicatie over zijn werk wordt en de laatste tentoonstelling. Ik ben daar niet zo zeker van: het zou wel eens kunnen zijn dat grotere musea de ogen geopend worden. Hans Blanken verdient dat dubbel en dwars, ook al hoeft het voor hem helemaal niet.

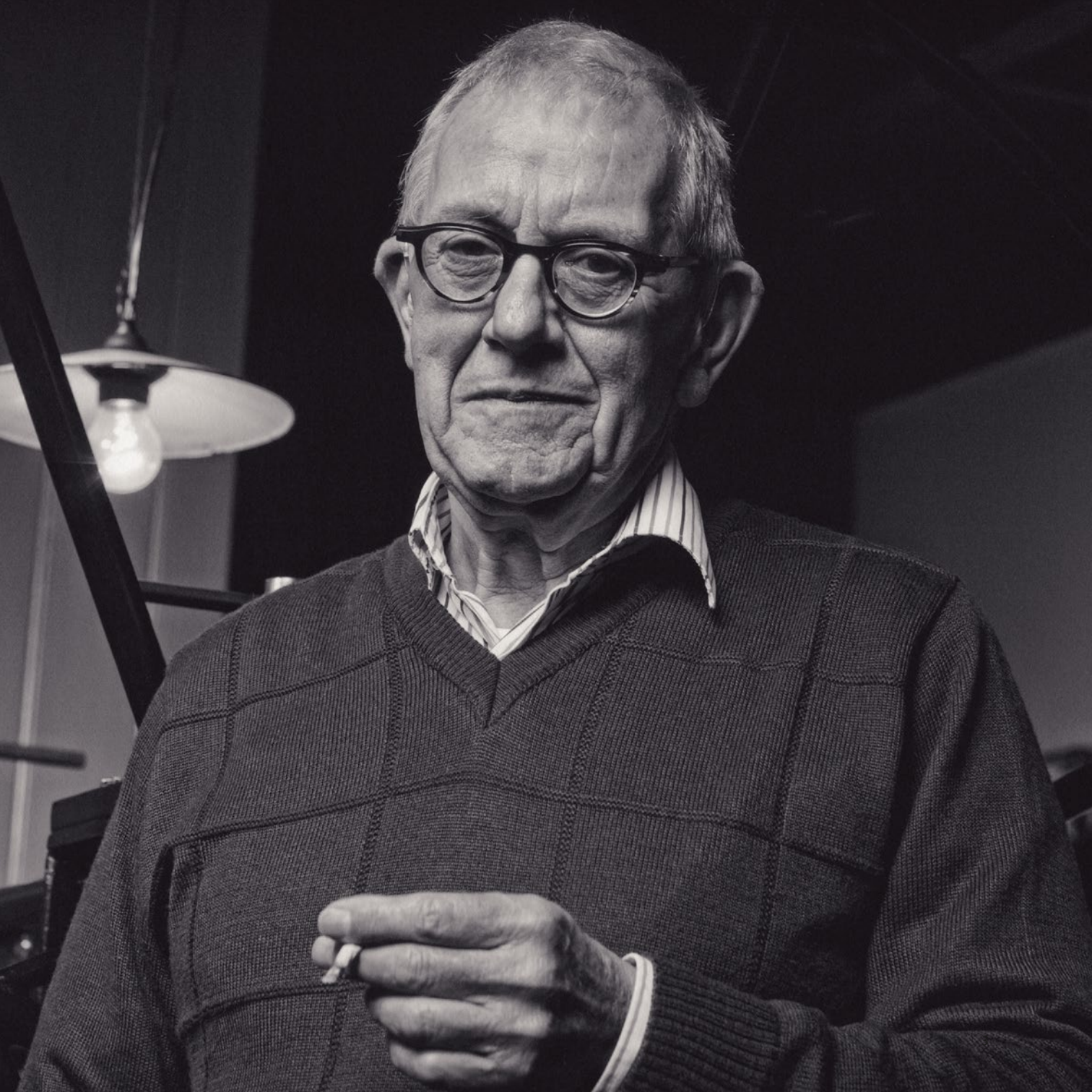
Onder de indruk ben ik van de gastvrijheid van Hans en Nel Blanken tijdens de vele bezoeken die ik bij hen thuis aflegde. Ik dank hen daarvoor heel hartelijk. De publicatie was niet mogelijk zonder een bijdrage van het jubileumfonds van de Stichting Nobilis, dat gevuld werd door het Prins Bernhard Cultuurfonds, Stichting Bercoop Fonds, Gifted Art, P.W. Janssen's Friesche Stichting, Woudsend Anno 1816 en de Johan Veenstra Stichting. Exlibriswereld hielp bij de verspreiding. De tentoonstellingen in De Schierstins en in het centrum voor prentkunst in Fochteloo werden financieel mede mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het Ooststellingwerf Fonds, van Douwe Kootstra / Romkje Bosma en van Bart Velema. Zij mogen delen in onze dankbaarheid.

Fotografie en vormgeving van de publicatie waren in vertrouwde handen van Sijtze Veldema van Stilet Vormgeving. Beint Koopstra zorgde samen met Hans Blanken voor de inrichting van de tentoonstelling (van 19 maart tot en met 14 mei 2017) in het centrum voor prentkunst van de Stichting Nobilis in Fochteloo.

Pieter Jonker

*Hans Blanken in zijn atelier met op de achtergrond zijn etspers, 2016,
foto gemaakt door Bart Velema, Westergeest.*

Collega-kunstenaar Har Siekman beschreef in 1994 het atelier van Hans Blanken: ‘Zijn atelier is als een kabinet in een oude-ambachtenmuseum. Een zwartgelakte etspers domineert. Langs de muren een ladenkastje met koperbeslag, een oud tafeltje, twee biezen stoelen, de tekentafel, het aanrecht, de gesloten antieke kasten. Aan de muren kleine vitrines met schelpjes, gedroogde vogelkadavertjes, schedeltjes. Het is er vrij donker, de vitrage is dicht, de luxaflex neergelaten. Geen drukproefje, geen snippertje voorstudie, niet het puntje van een etsnaald slingert hier vrij rond. Blijkbaar heeft alles zijn vaste plaats in de laden en achter de kastdeuren. Is er zojuist misschien opgeruimd omdat bezoek werd verwacht? Nee, zo gaat dat hier. Hier werkt Hans Blanken, en de zin voor orde en discipline die je van dit interieur afleest past helemaal bij hem, evenals de liefde voor dingen die oud zijn.’¹

In 1994 werkt Hans Blanken nog aan zijn oeuvre. Hij heeft op 28 mei zijn etsaquatint *De Lokstem* na 33 staten in een oplage van twaalf stuks gedrukt. Er zullen daarna nog vijf etsen volgen, voordat het oeuvre voltooid is. Anno 2017 is het atelier nog helemaal zoals Har Siekman het in 1994 beschreef.

Bezoek

Har en Wil Siekman bezochten Hans en Nel Blanken in 1994 in Wanswerd en kochten er werk aan. Ze waren onder de indruk van het werk van Hans Blanken maar ook van de hartelijke gastvrijheid. Na thuiskomst schreef Har Siekman een indrukwekkend artikel voor het kwartaaltijdschrift *Exlibriswereld*. Een tijdschrift dat tot najaar 2011 alleen gewijd was aan de toegepaste kleine prentkunst. Redacteur Jos van Waterschoot maakte toen een uitzondering om een artikel te plaatsen over een kunstenaar, die geen exlibris maakte.

Het werk maar vooral de werkwijze kennend van Har Siekman zelf zou je kunnen spreken van zielsverwantschap. Har Siekman schrijft in 1994: ‘Hier werkt dus deze engel des gedulds. Hier wordt het onvoorstelbare waargemaakt – maar ten koste van wat! Als hij een eerste schets heeft vervaardigd, zo begin mei, dan

¹ Har Siekman, *Hans Blanken*. In: *Exlibriswereld*, 37e jaargang nummer 4, winter 1994, pag. 6-9.

Hans Blanken, *In de zomernacht kijken*, ets, aquatint en vernis mou, 23 juni 1969, opus 20, dit is nummer 5/12, oplage 12 exemplaren, zink, 145 x 182 mm, gedrukt op Koperdiepdruk Van Gelder 360 gr.

werkt hij gedurende de zomer stug door, telkens wanneer een zekere partij voltooid is een proefdruk makend. In september (hij noteert alles zorgvuldig) trekt hij voor het laatst een proef. Alle fasen in het werk houdt hij precies bij, etstijden, inkt, papiersoort, datum. Alle proeven (een indrukwekkende stapel) bergt hij in een map, de map gaat samen met de aantekeningen in een laadje. En tenslotte drukt hij van de koperplaat twaalf bladen die tot de indringendste grafiek behoren die er bestaat. Het zijn heel gewone dingen eigenlijk die Hans Blanken tot onderwerp kiest. Beelden uit zijn geboortestreek rond Bergambacht, een oud huisje langs de dijk, het terpdorpje Wanswerd waar zijn atelier op uitkijkt, herinneringen aan Curaçao, enkele kleine stilleventjes van liefdevol geobserveerde bermvondstjes. Heel gewone dingen dus, maar ze lijken op magische wijze tot stand gekomen te zijn. Hans Blanken tekent niet! Nooit geeft hij een omschrijving van de dingen door een contour te trekken. Nooit suggereert hij de volumes ervan door te arceren. Hij beschrijft niet, hij wil dat de dingen zelf lijfelijk aanwezig zijn. Alsof er geen teke-

nende hand aan te pas gekomen is, alsof de wil zelf, direct, beeldgruis vormde tot bladgeritsel, avondstilte, stil verval. Die milde toonschakeringen, van het helderste licht tot het diepste nachtzwart, je raakt er niet op uitgekeken.²

Niet tijdgebonden

Har Siekman schrijft overtuigend over het werk van Hans Blanken. Al is Hans Blanken zelf een rasverteller zodra het gaat over zijn eigen werk, dan wordt hij stiller. Bescheidenheid? Of vindt Hans Blanken dat de toeschouwer van zijn werk zelf de etsen aandachtig moet bekijken, zelf de prenten moet ondergaan? Duidelijk is dat dit oeuvre je niet meer loslaat. Het staat als een huis, is onverwoestbaar, zal de tand des tijds glorieus doorstaan. Er komt een tijd dat het steeds opnieuw ontdekt en gewaardeerd zal worden. In de Nederlandse etskunst zal het ook na ons verscheiden tot het allermooiste blijven behoren, daarover is geen twijfel mogelijk. De etsen van Hans Blanken zijn niet mode-gevoelig of tijdgebonden: ze zijn universeel. Steeds opnieuw zullen toeschouwers van zijn werk, die er de tijd voor nemen, van binnen stil worden.

Bergambacht

Alois Willem Johan Blanken wordt geboren op 4 oktober 1946 in Bergambacht. De jonge Hans Blanken groeit op met zijn moeder in en rond Bergambacht met zijn grootouders in de buurt. Later leert hij ook zijn Limburgse vader beter kennen. Bergambacht nu is natuurlijk niet meer het Bergambacht van zijn jeugd. Ook anno 2017 kan hij vol enthousiasme vertellen over zijn kinder- en jeugdijaren. Boeken lezen en tekenen zijn een passie voor hem. Haalt op school hoge cijfers voor zijn tekeningen. Bergambacht en Limburg zijn wel twee verschillende werelden die hij met zich meedraagt. En zoals het jongens in het polderrijke Bergambacht betaamt is het buitenleven belangrijk.

Na de lagere school gaat hij naar de ambachtschool en haalt daar de akte O.B.L.O. Zijn opleiding vervolgt hij aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag, waar hij de lagere akte tekenen haalt en naar model leert tekenen. Hij krijgt hij o.a. les van Henk Munnik (1912–1997), Aat Verhoog (1933) en Geert Beks (1919–1987). Later gaat hij nog naar de Vrije Academie voor Beeldende Kunst en krijgt daar o.a. les van Georg Hadelers (1939), George Lampe (1921–1982) en Gerard Lutz (1914–1983). Lutz en Hadelers zijn verbonden aan de grafiekafdeling.

² Har Siekman, Hans Blanken. In: *Exlibriswereld*, 37e jaargang nummer 4, winter 1994, pag. 6-9.

Gouda

Na zijn opleiding komt hij in Gouda aan de slag bij Warenhuis Bruns op de decoratieafdeling, waar hij twaalf jaar zal werken. Reclame en letterzetten daar verdient hij de kost mee. Hij trouwt jong met zijn Nel. Hij gaat een avondopleiding doen, waar hij ook eerst een jaar voor de tekenakte kiest. Zelf lesgeven daar voelt hij niet veel voor. Hij wil het liefst kunstenaar worden, maar er moet ook brood op de plank komen. Op het moment dat hij voor het kunstenaarschap kiest, zal hij toch nog vaak in avonduren allerlei werk verzetten op het terrein van reclame en letterzetten.

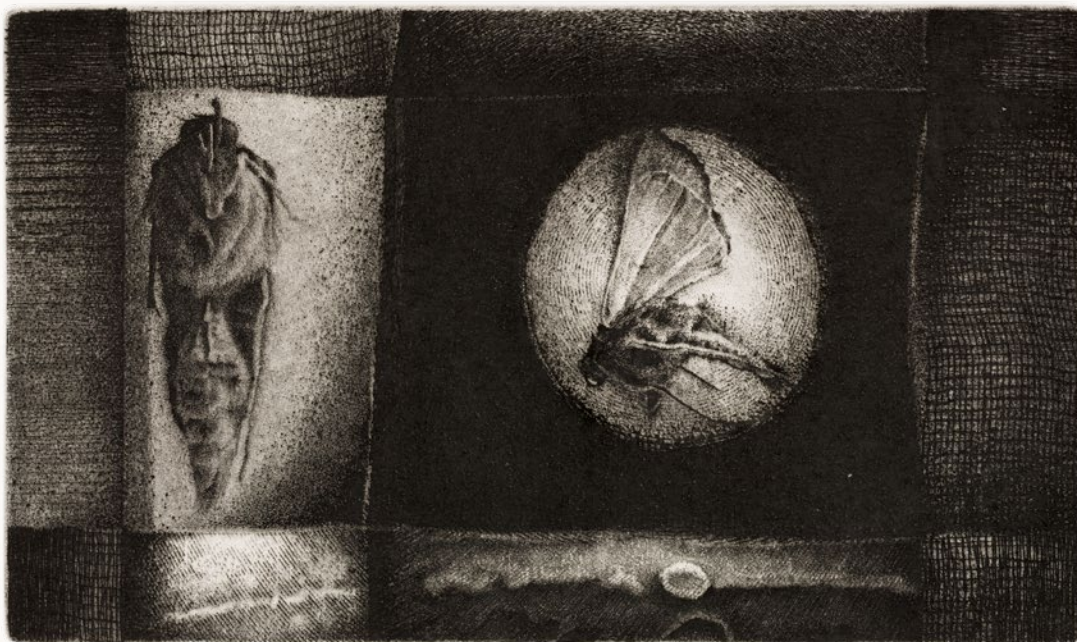
Hans Blanken wordt lid van het Kunstcentrum Burgvliet in Gouda. Samen met Roel Bendijk uit Stolwijk heeft hij van 17 augustus tot en met 1 september 1968 een tentoonstelling in de Jeruzalemkapel in Gouda. Burgvliet-leden hebben op dat moment ook een groepstentoonstelling in het Duitse Solingen, waar beide kunstenaars ook vertegenwoordigd zijn. Roel Bendijk en Hans Blanken huren een huisje van bakker De Kovel, waar ze samen atelier houden en lessen willen gaan geven. Hans Blanken voelt zich in die tijd aangetrokken tot het werk van Anton Heyboer. Escher ligt hem minder, hoewel hij veel bewondering heeft voor zijn technieken.³ De *Goudse Courant* in die dagen vat het werk van Hans Blanken op genoemde tentoonstelling als volgt samen: ‘Hans Blanken, een kunstenaar die er in de schemering van droom en fantasie maakt wat zijn ogen zien. Hans Blanken, die de werkelijkheidsvormen natuurgetrouw, vaak naaldscherp copieert, maar ze los van elkaar tot een nieuwe eenheid combineert. Hans Blanken, sensitief, sensibel, die verloren in zichzelf potlood of pen over papier of koperplaat laat gaan, gespannen en geconcentreerd.’⁴

P.C.J. Reijne

Een week later verschijnt er in de *Goudse Courant* van de hand van kunstcriticus P.C.J. Reijne een uitvoerige bespreking van het werk van de beide kunstenaars. Als we ons realiseren dat Hans Blanken op dat moment nog maar 22 jaren oud is, dan zijn de woorden van Reijne een belofte voor de toekomst: ‘Hans Blanken blijkt een graficus, bij wie technische vaardigheid, fantasie en spiritualiteit met elkaar in evenwicht zijn. Bovendien zit er een duidelijke stijging in zijn werk: de etsen van 1967 zijn niet alleen wat eenvoudiger van opzet, ze zijn wat harder en minder geraffineerd dan die van dit jaar. Dat jaar 1967 was duidelijk een aanzet, in 1968 kwam hij toe aan een eigen uitdrukkingwijze, een fijnzinnig ‘spintisieren’ met de ets-

³ *Holland Silhouet*, 18 juli 1968.

⁴ *Goudse Courant*, 19 augustus 1968.

Hans Blanken, Geheime vlinder van de verten, ets, aquatint en vernis mou, 31 mei 1970, opus 33, dit is nummer 11/12, oplage 12 exemplaren, zink, 119 x 201 mm, gedrukt op Koperdiepdruk Van Gelder 360 gr.

naald. Daarbij ging hij dan nog in toenemende mate gebruik maken van aquatint en vernis mou, liet zich in met experimenten, aanvaardde de toevalligheden en leerde die beheersen. Dit betekent, dat de voorstellingswereld van deze etsen – en het is een eigen wereld, die Hans Blanken weet op te roepen – pas ontstaat in en door het contact met de etsplaat. In sommige prenten – het zijn z'n beste – doet zijn manier van doen denken aan een mijmeren, waarbij de ene vorm de andere onverwacht en toch ondergrondsvanzelfsprekend, oproept.

In het bijzonder wordt hij beziggehouden door de verschijnselen van ontbinding en dood. Niet dat dit werk daardoor luguber of beklemmend is, integendeel, zijn fantasievol spel, waaraan een zekere verdoken humor niet vreemd is, werkt als een bevrijding. Desondanks wordt het bij de beschouwing van bladen als *Dodendans*, *Op weg naar het oordeel*, *De wachters bij het graf*, *Oneindig bekken*, wel duidelijk dat de eerste impuls voor deze etsen zeker niet aan de lichte zijde van het leven te zoeken is. Er is nog een andere groep van werken, die namelijk met het motief van de larve, de